

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 8 (Ağustos/August 2022), s. 164-178.
Geliş Tarihi-Received: 06.06.2022
Kabul Tarihi-Accepted: 27.06.2022
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1126770

Türkiye Türkçesindeki Çağdaş Türk Şarkıları ve Türkülerinde *Hani* ve Anlam Özellikleri

Hani and Meaning Features in Contemporary Songs and Turkish Folk Songs in Turkey Turkish

Yasemin ÇELİK*

Öz

Eski Türkçe *kanı* biçiminden gelişen *hani* sözcüğü, *Türkçe Sözlük*'te "Nerede, ne oldu, nerede kaldı" anlamında ve gramer kitaplarında, genellikle, zarf görevinde kullanılan bir sözcük olarak gösterilmektedir. *Hani* sözcüğü bazı, sözlük ve gramer kitaplarında *nerede, hatırlatma, verilen sözü hatırlatma, bari, özlem duyma, bazı hâllerde akla gelebilecek bir fikri hemen reddetmek üzere başka bir deyimle karşısındakini kendisine gelebilecek bir fikirden sakındırma, sonraki söze dikkati çekme, doğrusunu söylemek gerekirse, kaldı ki, üstelik, bir söze soru ifadesi kazandırma ya da sözcük soru ifadesini kuvvetlendirme, niçin, sitem etme, sorma, alay etme, dikkat çekme, heyecan duyma, merak etme ve ihtimal anlamlarıyla verilmiştir. Bu sözcüğün bu temel anlam ve işlevinin yanında farklı kullanımları da bulunmaktadır. Özellikle günlük konuşma dilinde bu sözcüğün örnekleme, varsayım, onaylama, destekleme, hatırlatma gibi anlamlarda da kullanıldığı dikkati çekmektedir. İşte bu çalışmada Türkiye Türkçesindeki bazı şarkı ve türküler üzerinden *hani* sözcüğünün hangi anlam/anlamlarda kullanıldığı gösterilmeye çalışılacaktır. Böylelikle sözlü dilin önemli verileri olan bu kaynaklar üzerinden *hani* sözcüğünün sözlü ve yazılı dildeki, varsa, farklı anlam özellikleri de belirlenmeye ve bu sözcüğün günümüz Türkiye Türkçesindeki kullanımlarına bakılarak kaynaklarda belirtilen anlam ve görevleriyle örtüşen ya da farklılık gösteren örnekleri belirlenmeye çalışılacaktır. Çalışmada toplam 14 şarkı ve türküler derlenmiş (*Konyalı Türküüsü, Böyle Ayrılmak Olmaz, Hani Bekleyecektin, Hani O Bırakıp Giderken Seni, Hani (1), Hani (2), Hani Benim Gençliğim, Hani Sevdiğüm Hani, Hani (3), Hani (4), Gemilerde Talim Var, Hani Hani (5), Yaylam, İşte Öyle Bir Şey*) öncelikle bu şarkı ve türküler sıralanmış ve her şarkı ve/veya türkülerin altına o şarkı ve/veya türküler ile ilgili veriler eklenmiştir. Bugüne kadar *hani* sözcüğü üzerinde bazı sözlük ve gramer kitaplarında anlam, etimoloji ve sözcük türü bakımından birtakım değerlendirmelerin yapıldığı ancak, bu sözcük ile ilgili kaynaklar üzerinden ayrıntılı bir dil araştırması yapılmadığı görülmüştür. Bu çalışmada ise Türkiye Türkçesinde içerisinde *hani* sözcüğü barındıran şarkı ve türküler üzerinden alana bir katkı sağlaması amaçlanmaktadır.*

Anahtar Kelimeler: Yeni Türk Dili, şarkı, türküler, *hani*, Türkiye Türkçesi, anlam bilgisi.

Abstract

The word *hani*, which developed from the Old Turkish *kanı* form, is shown in the Turkish Dictionary as "where, what happened, where did it stay" and as a word that is generally used as an adverb in grammar books. Where is the word in some dictionaries and grammar books,

reminding, reminding the promise, at least, longing, in some cases to reject an idea that may come to mind, in other words, to avoid an idea that may come to him, to draw attention to the next word, to be honest, it remained. which, moreover, is given with the meanings of giving a question to a word or strengthening the questioning in the word, why, reproaching, asking, mocking, drawing attention, getting excited, wondering and possibility. This word has different uses besides this basic meaning and function. It is noteworthy that this word is used in the meanings such as example, assumption, confirmation, support, reminder, especially in daily speech. In this study, it will be tried to show in which meaning/ meanings the word *hani* is used through some songs and folk songs in Turkey Turkish. Thus, through these sources, which are important data of the oral language, it will be tried to determine the different meaning features of the word *hani* in the spoken and written language, if any, and to determine the examples that overlap or differ with the meaning and functions specified in the sources by looking at the usages of this word in today's Turkey Turkish. In the study, a total of 14 songs and folk songs (*Konyalı Türküsi, Böyle Ayrılık Olmaz, Hani Bekleyeceksin, Hani O Bırakıp Giderken Seni, Hani (1), Hani (2), Hani Benim Gençliğim, Hani Sevdiğüm Hani, Hani (3), Hani (4), Gemilerde Talim Var, Hani Yaylam, Hani (5), İşte Öyle Bir Şey*) were compiled, these songs and folk songs were listed first and data about that song and/or folk song were added under each song and/or folk song. It has been observed that some evaluations have been made on the word *hani* in terms of meaning, etymology and word type in some dictionaries and grammar books, but no detailed language research has been made on the sources of this word. In this study, it is aimed to contribute to the field through songs and folk songs containing the word *hani* in Turkey Turkish. Accordingly, the examples of the word *hani*, which is evaluated according to its semantic features in the analyzed texts, can be shown as follows.

Keywords: New Turkish language, song, folk song, *hani*, Turkey Turkish, semantics.

Giriş

Eski Türkçe *kanı* biçiminden gelişen *hani* sözcüğü üzerine bazı sözlük ve gramer kitaplarında şöyle değerlendirmeler yapılmıştır:

Clauson *kanı* sözcüğünü “Ne, hangi” anlamına gelen bir soru söz olarak tanımlayarak “Kaç, kaçan, kalı:, katlı:, kanı:” soru sözleriyle aynı kökten geldiğini, ve bu soru sözlerinin hepsinin dilde farklı eklerin kullanıldığı daha önceki bir aşamaya geri dönüyor gibi görüldüğünü ifade eder. Clauson “Tarihî oldukça erken bir dönemde *ka:nu:*’nun *ka:yu:* olduğunu, *kança*’nın dışında uzun dönem “-y” ile “-n-”nin yan yana kullanıldığını, bu ikili kullanımın en kafa karıştırıcı kısım olduğunu belirtmiştir (Clauson, 1972, s. 632).

Osmanlıca İmlâ Lügati’nde *hani* sözcüğü *hani* ve *kanı* biçimlerinde gösterilmiştir (Belviranlı, 1978).

Tuncer Gülensoy (2011) *hani* sözcüğünün Türkiye Türkçesinde “hani, nerede, ne oldu, nerede kaldı” anlamlarıyla verildiğini ve bu sözcüğün *kanı* < * *ka+n+ğ* biçiminde türediğini belirtmiştir. Gülensoy, ayrıca bu sözcüğün Eski Türkçede *kanı*, *kanu*, *kanyu*, *qayu* “hangi, hangisi, kim”, Orta Türkçede *kanı* “nere”, *kanu*, *hayu* ve *qayu*, (DLT) “hangi, hangi şey” biçiminde kullanıldığını ifade etmiştir.

Divanü Lügati’t-Türk’te “Nerede, hani” (Ercilasun, Akkoyunlu; 2014: 22-449-450-682) olarak verilen bu sözcük Karahanlı, Harezmi Altınordu ve Çağatay Türkçeleri dönemlerinde de varlığını sürdürmüş ve “Nerede, hangi, ne, kim, herhangi” anlamlarında kullanılmıştır (Ünlü, 2012; 381; Ünlü, 2012: 301; Ünlü, 2013, s. 600).

Ahmet Caferoğlu *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*’nde bu sözcüğü *hanyu* (< *qayu*) biçiminde vermiş (Caferoğlu, 2015, s. 81) ve *qayu*’dan gelişen bu sözcüğün “Hangi, hangisi, kim” anlamında olduğunu belirtmiştir (Caferoğlu, 2015, s. 173).

Ahmet Bican Ercilasun da Köktürkçedeki *kanı* sözcüğünün “Hani, nerede” anlamıyla kullanıldığını ifade etmiştir (Ercilasun, 2016, s. 684).

Kâmil Tiken bu sözcüğün önceleri Batı Türkçesinde *kanı* olarak kullanıldığını daha sonra *hani* biçimini aldığını belirtmiştir. Tiken ayrıca Eski Türkçede sadece soru zamiri olarak kullanılan bu sözcüğün soru anlamının giderek zayıfladığını ve ünlem, zarf hatta bağlaç olarak kullanışlarının da ortaya çıktığını ifade etmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde ise sözcüğün hatırlatma, sorma anlamı kazandığını ve ünlemleştğini de açıklamalarına eklemiştir (Tiken, 2004, s. 124).

Mertol Tulum (2011) *hani* sözcüğünün Osmanlı Türkçesinde hem *hanı* hem *kanı* biçimlerinde olduğunu, Mehmet Gümüskılıç (2005) ise bu sözcüğün 18. yüzyıldan itibaren ise *hani* biçiminde kullanıldığını belirtmiştir.

Tarama Sözlüğü'nde *kanı* biçiminde verilen bu sözcüğün *hanı* biçimi bulunmamaktadır. *Tarama Sözlüğü*'nde *kanı*'nın 13-19. yüzyıllar arasında kullanıldığı metinler üzerinden tanıklanmıştır. *Tarama Sözlüğü* (2019)'nde *kanı* "Hani, nerede anlamıyla verilmiştir.

Jean Deny, yer zarfları bölümünde *nerede* sözcüğünün eski biçimi olan *kanı*'nın *hani* sözcüğünün bir anlamdaşı olduğunu belirtmiştir (Deny, 2012, s. 238-239).

Görüldüğü üzere Deny de pek çok kaynak gibi bu sözcüğü "Nerede, ne oldu, nerede kaldı" anlamıyla değerlendirmiş; ardından "Verilen sözü hatırlatan sözün başına getirildiğinde sitem anlatan, yalnızca bir hatırayı canlandırmak, uyandırmak, daha önce verilen bir vaadi hatırlatmak, yalnızca belirli bir şeyi hatırlatmak için kullanılan bir söz" biçiminde de vermiştir. Ayrıca bu sözcüğün "Bazı hâllerde akla gelebilecek bir fikri hemen reddetmek üzere başka bir deyimle karşısındakini kendisine gelebilecek bir fikirden sakındırmak" amacıyla kullanıldığına da dikkati çekmiştir (Deny, 2012, s. 239).

Türkçe Sözlük'te *hani* (2019) biçiminde zarf görevinde gösterilen bu sözcük birinci olarak "Nerede, ne oldu, nerede kadı" anlamıyla gösterilmiştir. *Türkçe Sözlük*'te bu anlamın dışında "Verilen sözü hatırlatma", "Karşısındakini daha önceden bildiği bir şey kendisine hatırlatılmak istenildiğinde kullanılan bir söz", "Bari", "Doğrusunu söylemek gerekirse, kaldı ki, üstelik" ve "Sonraki söze dikkati çekmek" amacıyla kullanılan bir sözcük biçiminde de değerlendirilmiştir.

Diğer Türk yazı dillerinde *hani* sözcüğünün kullanımına bakıldığında, *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*'nde (1991) bu sözcüğün Azeri ve Türkmen Türkçesinde *hanı*, Başkurt Türkçesinde *kayda*, *kay yirdä*, *kaya*, Kazakçada *käni*, Kırgızcada *kana*, *kayda*, Uygurcada *keni*, Özbekçede *kani*, Kazan Tatar Türkçesinde *kaya*, *kayda*, *kay cirde*, Uygurcada *keni* biçimlerinde olduğu görülmektedir. *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü* (2018)'nde *hanı* biçiminde olan bu sözcük zarf olarak gösterilmiştir.

Shävkät Rahmetullayev, *Özbek Tilinin Etimolojik Luğati* adlı çalışmasında Eski Türkçede de aynı anlamda kullanılan bu soru zamirinin Özbek Türkçesinde "a" ünlüsünün "ä" ünlüsüne, "ı" ünlüsünün de incelererek *kanı* > *käni* biçimine dönüştüğünü belirtir. Rahmetullayev, bu sözcüğün aslının "kayu" olduğunu ve ses yönünden değişip yeni bir anlam bildirme yoluyla ortaya çıktığını söylemiştir (Rahmetullayev, 2000, s. 521).

Kıpçak Türkçesi Sözlüğü'nde bu sözcük "Hani, nerede" anlamıyla *kanı* olarak yer almaktadır (Toparlı, 2007, s. 125). *Azeri Türkçesi Sözlüğü* (2018)'nde ise "Nerede, ne oldu, nerede kaldı", "Doğrusunu söylemek gerekirse, kaldı ki, üstelik" anlamlarında kullanılan ve "Sözün başına getirilerek unutulmuş bir vaadi hatırlatmak amacıyla kullanılan bir söz" biçiminde değerlendirilmiştir.

Anadolu ağızlarında ise *hani* sözcüğü *haniye* ve *hiye* biçimleriyle ve "Hani, nerede" anlamıyla gösterilmiştir (Derleme Sözlüğü VII, 2019, s. 2275).

Kaya Bilgegil *Türkçe Dilbilgisi* adlı çalışmasında *hani* sözcüğünü hatırlatma anlamıyla daha çok, yalnızca belirli bir şeyi hatırlatmak için kullanılan bir söz biçiminde ifade etmiştir (Bilgegil, 1963, s. 228).

Tahir Nejat Gencan *Dilbilgisi* adlı çalışmasında “Nerede” anlamıyla gösterdiği *hani* sözcüğünün eski biçiminin *kani* olduğunu ve soru zarfı olarak kullanıldığını belirtmiştir (Gencan, 1973, s. 225).

Haydar Ediskun, “Nerede, ne oldu, nerede kaldı”, “Hatırlatma (yalnızca belirli bir şeyi hatırlatmak için)”, “Karşıdakinin daha önceden bildiği bir şey kendisine hatırlatılmak istenildiğinde kullanılan bir söz”, “Verilen sözü hatırlatma”, “Bari” ve “Özlem” anlamlarıyla gösterdiği bu sözcüğü edatlar içerisinde değerlendirmiştir (Ediskun, 1992, s. 294).

Sezai Güneş, *hani* sözcüğünü “Hatırlar mısın, işte” ifadeleriyle cümle başında yer alan bir kuvvetlendirme edatı olarak (Güneş, 1999: 276), Tahir Kahraman ise *hani* sözcüğünü bağlantısız kullanılan ilgeçler içerisinde değerlendirmiştir (Kahraman, 2005, s. 145).

Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri* adlı çalışmasında *isimden türeme zarflar* bölümünde zamirlerden gelen zarflar olan *zamirsi zarflara* yer vermiştir. Banguoğlu, *zamirsi zarfların* isimlerde olduğu gibi eski ve yeni isim çekimi hâllerinden türemiş olmakla birlikte birçok değişiklik gösterdiklerini ve bunların soru ve gösterme zamirlerinin yer yön hâlleriyle bazı dış çekim hâllerinden doğduklarını belirtmiş; *hani (nerede)* sözcüğünü işte bu soru zarfları içerisinde göstermiştir (Banguoğlu, 2007, s. 383).

Zeynep Korkmaz *hani* sözcüğünü soru zarfları (Korkmaz, 2009: 523) ve sorma ünlemleri içerisinde (Korkmaz, 2009, 1180) değerlendirmiştir (Korkmaz, 2009, s. 1181).

Günay Karaağaç da *hani* sözcüğünü, “Nerede, ne oldu, nerede kaldı”, “Bir söze soru ifadesi kazandıran ya da sözdeki soru ifadesini kuvvetlendirmeye yarayan sözcük” ve “Niçin” anlamıyla (Karaağaç, 2013, 438) değerlendirmiştir (Karaağaç, 2013, 438). Karaağaç bu sözcüğü soru edatları içerisinde değerlendirmiş ve soru edatlarını “Ya bir söze soru ifadesi kazandıran ya da sözdeki soru ifadesini kuvvetlendirmeye yarayan edatlar” olarak açıklamış ve bunların sayılarının fazla olmamakla beraber farklı yerlerde kullanıldıklarını belirtmiştir. Karaağaç *acaba, acep, hangi, kaç, ne, nice* gibi edatların içerisinde saydığı *hani* sözcüğünün söze soru ifadesi kazandırdığını ve kuvvetlendirme edatı olarak kullanıldığını ifade etmiştir (Karaağaç, 2013, s. 438).

Nurettin Demir ve Emine Yılmaz ise *hani*’yi sorma işleviyle kullanılan ünlem’ler içerisinde vermiştir (Demir- Yılmaz, 2016, s. 221).

Sema Eynel *Özbek Türkçesinde Ünlemler (Art Zamanlı Bir İnceleme)*, adlı doktora tezinde *hani* sözcüğünü sorma ifadeleri içerisinde değerlendirmiştir (Eynel, 2018, s. 87). Eynel Eski Türkçede *kanı* biçiminde ve Türkçe bir soru ifadesi olan bu sözcüğün ünlem olarak kullanıldığını ve “Alay, dikkat çekme, heyecan, merak” bildirdiğini ifade etmiştir (Eynel, 2018, s. 119).

Hani sözcüğü metinlerde genellikle kök hâlinde kullanılmaktadır. Ancak bazı durumlarda bu sözcüğün söz kalıbı olarak da geçtiği görülmektedir. Buna göre *hani* sözcüğünün *haniya, hani yok mu* gibi söz kalıpları içerisinde değerlendirildiği örnekler de bulunmaktadır. Bununla ilgili olarak Haydar Ediskun verilen sözü hatırlatma işleviyle *haniya* ve *hani yok mu* kalıbının kullanıldığını belirtmiştir (Ediskun, 1992, s. 294).

Jean Deny, soruyu daha anlamlı hâle koymak, özellikle aranan şeyin yerinde olacakken olmadığını bildirmek, o şeyin bulunmadığına dikkati çekmek için daha çok *hani*

sözcüğünün kullanıldığını ve *ya* ünleminin de bu nedenle bu zarfla birlikte kullanılabildiğini ifade etmiştir (Deny, 2012, s. 238-239). Deny, ayrıca bu sözcüğün, yalnızca bir hatırayı canlandırmak, uyandırmak için kullanıldığını bunun da *ya* daha önce verilen bir vaadi hatırlatmak yoluyla *ya* da daha çok, yalnızca belirli bir şeyi hatırlatmak için olduğunu belirtmiştir (Deny, 2012, s. 239). *Kâmûs-ı Türkî* (2010)'de de ayrıca bu sözcüğün *ya* edatına eklenerek kullanıldığı da belirtilmiştir.

Kaynaklardaki genel değerlendirmelere bakıldığında *hani* sözcüğünün *kanı ~ kanu ~ kanyu ~ kayu > hanı > hani* biçiminde bir gelişim gösterdiği dolayısıyla ön sesteki *k-*'nin süreklileşerek *h-*'ya (*k- > h-*), ayrıca son sesteki kalın, dar ve düz *ı* ünlüsünün ince, dar ve düz *i* ünlüsüne dönüştüğü görülmektedir.

Hani sözcüğü başta *Türkçe Sözlük* (2019) olmak üzere diğer sözlük ve dil bilgisi kitaplarının büyük bir kısmında "nerede", "bari", "doğrusunu söylemek gerekirse, kaldı ki, üstelik", "niçin" gibi anlamların yanında "özlem", "sitem", "sorma" ve "hatırlatma" anlamlarıyla zarf olarak değerlendirilmektedir. Ancak bazı dil bilgisi kitaplarında ise bunlar, ünlem, ünlem edatları başlığı altında sorma edatları olarak adlandırılmıştır. Bunun yanında *hani* sözcüğünün kaynaklarda ve incelenen eserlerde her zaman kök hâlinde kullanıldığı, türemiş biçimlerinin olmadığı, ancak *hani* ile birlikte bazı söz kalıplarının (*hani ya, hani yok mu vb.*) oluşturulduğu görülmüştür.

Bu çalışmada ise Türkiye Türkçesindeki şarkı ve türküler üzerinden *hani* sözcüğünün anlamsal özellikleri belirlenmeye ve böylelikle *hani* sözcüğünün kaynaklarda verilen bilinen anlamlarının yanında farklı anlam özellikleri ile kullanılıp kullanılmadığı da tespit edilemeye çalışılmıştır.

İçerisinde *hani* sözcüğü barındıran şarkı ve türküler ve anlamsal özellikleri şöyledir:

1. Konyalı Türküsü¹

Hey hey ...

Haniya da benim elli dirhem pırasam (...)

Haniya da benim elli dirhem kestanem (...)

(...)

Haniya da benim elli dirhem bulgurum

(...) (<https://turkusoze.net/konyalim>)

Asıl olarak Girit Hanya yani Yunan kökenli olan bu eser, Konya'ya mal edilen bir türküdür. Hatta bazı kaynaklar bu türkünün türkü değil şarkı olduğunu varsaymaktadırlar (Avanoğlu, 2021). Bu türkü, Hüseyini makamında, 4/4'lük ritme sahip türküdür. Muzaffer Sarısözen tarafından derlenip notaya alınmıştır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Konyalim>).

Türkünün genelinde benzer dizeler tekrar edildiğinden ve çalışmada incelenen söz konusu sözcük *hani* olduğundan tüm dizeler burada sıralanmamıştır. Ancak yukarıdaki dizelere bakılarak bu türkünün serbest ölçüde üç dizeden oluştuğu (3'lükler biçiminde), hem dizelerin başlarında hem de hem dize sonunda kullanılan ahenk unsurlarından oluştuğu görülmektedir. Buna göre *hey hey* ve *haniya da benim elli dirhem* diye başlayan kısım türkünün genelinde dizelerin başında tekrarlandığı, dize sonlarında ise *pırasam, kestanem, bulgurum* sözcüklerinde *m* sesinin sürekli tekrarlanarak *m* redifli bir kullanımın olduğu dikkati çekmektedir.

¹ Bu çalışma, kısmen de olsa, bir sözcük grameri yani bir dil incelemesi olduğu için söz konusu olan türkülerin hangi yöreye ait oldukları ve tarihsel bilgileri vb. özellikler çalışmanın inceleme alanı dışında tutulmuştur.

Konyalı Türküsü'nde *hani* sözcüğünün *ya* ünlemiyle beraber kullanıldığını görüyoruz. *Hani* sözcüğü çoğu zaman tek başına kök hâlinde olmasına rağmen kimi durumlarda, burada olduğu gibi, kalıplaşmış ifadeler içerisinde de yer alabilmektedir.

Hani sözcüğü burada “nerede” anlamında “sorma” işleviyle ve *haniya da* biçiminde tekrarlanan ifadelerde kullanılmıştır (*Haniya da benim elli dirhem pırasam/Haniya da benim elli dirhem kestanem (...)/Haniya da benim elli dirhem bulgurum*).

2. Böyle Ayrılık Olmaz²

(...)
 Böyle ayrılık olmaz böyle yalnız kalınmaz
 Böyle ayrılık olmaz böyle yalnız kalınmaz
Hani verdiğin sözler *hani* ellerin nerde
Hani huzur bulduğum deniz gözlerin nerde
Hani sen hep benimdin şimdi nerdesin nerde
 (...)

(<https://sarki.alternatifim.com/sarkici/nilufer/boyle-ayrılık-olmaz>)

Nilüfer tarafından çağdaş bir şarkı olarak icra edilen *Böyle Ayrılık Olmaz* adlı şarkıda *hani* sözcüğünü kullanıldığı görülmektedir. Şarkıdaki bazı ahenk unsurları bulunmaktadır. Genel olarak şarkının genelinde benzer dizelerin tekrar edilmektedir. Buna göre birinci ve ikinci dizenin tamamının şarkının nakarat kısmını oluşturduğu, üç, dört ve beşinci dizede *hani*'nin dize başlarında tekrar edilerek ön redif³ oluşturduğu, dize sonlarında ise *nerde* sözcüğü ve *-ler+i+n* ekleriyle redif yapıldığı söylenebilir. Bunun yanında bu şarkının 7+7 hece ölçüsüyle yazıldığı da şarkının ahenk unsurlarına eklenebilir.

Böyle Ayrılık Olmaz adlı şarkıdaki *hani* sözcüğünün anlam özelliklerine bakıldığında ise “nerede” anlamıyla birlikte “özlem duyma” içerdiği görülmektedir (*Hani* verdiğin sözler *hani* ellerin nerde/*Hani* huzur bulduğum deniz gözlerin nerde/*Hani* sen hep benimdin şimdi nerdesin nerde)

3. Hani Bekleyecektin

(...)
 Unut demekle olmuyor
 Güneş doğmuyor günlere
 Kara bahtım çok yara aldı
 Zor günde vardın, *hani* nerde?

Hani bekleyecektin bir ömür boyu
Hani olmayacaktın başkalarının (...)

(<https://sarki.alternatifim.com/sarkici/hakan-altun/hani-bekleyecektin>)

Hakan Altun tarafından çağdaş bir şarkı olarak icra edilen *Hani Bekleyecektin* adlı şarkıda *hani* sözcüğünü kullanımında bazı biçimsel özelliklerin olduğu dikkati çekmektedir. Buna göre serbest ölçü ile ve genellikle, dörtlükler biçiminde yazılan bu şarkıda *hani* sözcüğünün dize başlarında tekrar edilerek ön redif oluşturduğu

² Çalışmada sözü edilen şarkılar çağdaş şarkılar üzerinden derlendiği için kaynakça bilgisi, internet verilerinden yararlanılarak gösterilmiştir.

³ Aydemir, Y. H. Çeltik (2008). “Redife Farklı Bir Bakış: Divan Şiirinde Ön Kafiye ve Ön Redif”, *Bilig, Yaz/2008*, Sayı 46, s. 193-214. Ahmet Yesevi Üniversitesi Müttevelli Heyet Başkanlığı.

görülmemektedir. Bunun dışından ise dize sonlarına kafiye ya da redif kullanımı görülmektedir.

Hani Bekleyecektin adlı şarkıda *hani* sözcüğünün “nerede” (Zor günde vardın, *hani* nerde?), özellikle son iki dizede (*Hani* bekleyecektin bir ömür boyu/*Hani* olmayacaktın başkalarının) ise “sitem etme” anlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

4. *Hani O Bırakıp Giderken Seni (Veda Busesi)*

Hani o bırakıp giderken seni
Bu öksüz tavrını takmayacaktın?
(...)
Gelse de en acı sözler dilime
Uçacak sanırdım birkaç kelime...
Bir alev halinde düştün elime
Hani ey gözyaşım akmayacaktın?

(<https://sarki.alternatifim.com/sarkici/yilmaz-morgul/hani-o-birakip-giderken-seni>)

Orhan Seyfi Orhon’a ait olan ve Yusuf Nalkesen tarafından bestenen bu şiir, pek çok günümüz sanatçısı tarafından icra edilmiştir. Asıl adı *Veda Busesi* olan bu şiir, genellikle şiirin ilk dizesi olan *Hani O Bırakıp Giderken Seni* adıyla bilinmektedir.

Bu şarkıda da *hani* sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir. Şarkıda bazı ahenk unsurları bulunmaktadır. Bu şarkıda, *hani o bırakıp giderken seni* ve *hani ey gözyaşım akmayacaktın?* dizelerinde *hani* sözcüklerinin ön redif olarak kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında dize sonlarında *tak-mayacaktın/ak-mayacaktın* sözcüklerinde *mayacaktın* kısmının redif, *tak-* ve *ak-* sözcüklerine *k* sesinin yarım kafiye, *dil+ime* ve *el+ime* sözcüklerinde *ime* kısmının redif, *l* sesinin ise yarım kafiye biçiminde oluşturulduğu dikkati çekmektedir.

Hani O Bırakıp Giderken Seni adlı bu şarkıda *hani* sözcüğünün anlamsal özelliklerine bakıldığında ise hatırlatma (*Hani* o bırakıp giderken seni), özlem duyma (*Hani* o bırakıp giderken seni) ve sitem etme (*Hani* ey gözyaşım akmayacaktın?) anlamlarında kullanıldıkları görülmektedir.

5. *Hani (1)*

(...)
Hani derdin ya sen bitanesin
Bitanen burada sen neredesin
(...)
Dünya bir yanaydı da *hani* ben bir yanaydım
Bensiz ölürdün *hani* nefes bile almazdın
Benden başka kimseyi yerime koyamazdın
Hani hani nerdesin
Hani hani nerdesin *hani*
(...)
Hani senin bitanen
Hani senin tek çaren
Yalnız sevdan aşkın
Ben değil miydin...

(<https://sarki.alternatifim.com/sarkici/ebru-gundes/hani>)

Ebru Gündeş tarafından icra edilen *Hani* adlı bu şarkıda *hani* sözcüğü yer almaktadır. Bu şarkının biçimsel özelliklerine bakıldığında genellikle *hani* sözcüğünün

mısra başı redifi yani ön redif olarak kullanıldığı görülmektedir. Buna göre *hani senin bitanen/hani senin tek çaren* dizelerinde mısra başı redifinin kullanıldığı, *hani hani nerdesin/hani hani nerdesin hani* dizelerinde ise tekrarlanan redifli kısımların bu şarkının nakarat bölümünü oluşturduğu söylenebilir. Bunların dışında bu şarkıda geçen *bitanesin/nerdesin* sözcüklerinde *sin* hecesinin de redif olarak kullanıldığı dikkati çekmektedir.

Hani sözcüğünün anlamsal özelliklerine gelindiğinde ise *Hani (1)* adlı şarkıda bu sözcüğünün hatırlatma (*Hani* derdin ya sen bitanesin/Bensiz ölürdün *hani* nefes bile almazdın), sitem etme (Dünya bir yanaydı da *hani* ben bir yanaydım) sorma, özlem duyma (*Hani hani nerdesin/Hani hani nerdesin hani*) ve bir söze soru ifadesi kazandıran ya da sözdeki soru ifadesini kuvvetlendirme (*Hani* senin bitanen/*Hani* senin tek çaren/Yalnız sevdan aşkın/Ben değil miydim...) anlamlarında kullanıldığı görülmektedir.

6. *Hani (2)*

(...)

Bilsem avaz avaz yanarmıydım yar

Bilsem ellerini ararmıydım yar

Bilsem gecelerce ağlarmıydım yar

Hani ben dağlardım rüzgarım sendin

(...)

Hani ben akşamdım sabahım sendin

Hani ben zemheri baharım sendin

Beni böyle yarım bırakıp gittin

Bilsem inanırda severmiydım yar

(...)

Bilsem umut umut özlermiydım yar

Bilsem yollarını gözlermiydım yar

Hani ben zemheri baharım sendin

Beni böyle yarım bırakıp gittin

(https://muzikakurdi.org/cevdet-bagca-hani-sarki-sozleri_5387b7896.html)

Yukarıda gösterilen *Hani* adlı bu şarkı Cevdet Bağca tarafından icra edilmektedir. Görüldüğü üzere *hani* sözcüğü bu şarkının hem adını oluşturmakta hem de şarkının içerisinde yer almaktadır.

Hani sözcüğünün anlamsal özelliklerine değinmeden önce bu şarkının biçimsel özellikleri için şunlar söylenebilir. Öncelikle bu şarkının gerek dize başlarında gerekse dize sonlarında büyük oranda rediflerden oluştuğu görülmektedir. Bu da sözlü dilin bir ürünü olan bu şarkıda sözlerin kulağa hoş gelmesi ve/veya akılda daha kolay kalması amacıyla ahenk unsurlarının daha yoğun kullanıldığını göstermektedir. Buna göre bu şarkıda dize başlarında kullanılan *bilsem* ve *hani* sözcüklerinde ön redif, dize sonlarında *r/ar mıydım yar* ve *+ım sendin* kısmında redif, *rüzgar* ve *bahar* sözcüklerinde ise tam kafiyenin kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında 3. dizelerde tekrar edilen *beni böyle yarım bırakıp gittin* cümlesi de nakarat bölümünü oluşturmaktadır.

Anlam özellikleri bakımından ise *Hani (2)* adlı şarkıda *hani* sözcüğünün verilen bir sözü hatırlatma ve soru yoluyla sitem etme (*Hani* ben dağlardım rüzgarım sendin/*Hani* ben akşamdım sabahım sendin/*Hani* ben zemheri baharım sendin) anlamlarında kullanıldığı görülmektedir.

7. *Hani Benim Gençliğim*

Hani benim sevincim nerde

Bilyelerim topacım

Kiraz ağacında yırtılan gömleğim

Çaldılar çocukluğumu habersiz

Penceresiz kaldım anne
Uçurtmam tel örgülere takıldı
Hani benim gençliğim anne

Penceresiz kaldım anne
Uçurtmam tellere takıldı
Hani benim gençliğim nerde
(...)
Bu ne yaman çelişki anne
Kurtlar sofrasına düştüm
Hani benim gençliğim anne

Hani benim sevincim nerde
Akvaryumum kanaryam
Üstüne titrediğim kaktüs çiçeği
Aldılar kitaplarımı sorgusuz
(...)

(<https://sarki.alternatifim.com/sarkici/ahmet-kaya/hani-benim-gencligim>)

Ahmet Kaya tarafından icra edilen *Hani Benim Gençliğim* adlı şarkı da *hani* sözcüğüne yer veren eserlerden biridir.

Bu şarkıda da diğer eserlerde olduğu gibi bazı biçimsel özelliklerin yanında anlamsal özellikler bulunmaktadır. Buna göre bu şarkının dörtlükler hâlinde oluşturulduğu ancak nakarat kısmının (Penceresiz kaldım anne/Uçurtmam tel örgülere takıldı/*Hani* benim gençliğim anne, Bu ne yaman çelişki anne/ Kurtlar sofrasına düştüm/*Hani* benim gençliğim anne) ise üçlükler biçiminde olduğu görülmektedir. Yine şarkının ilk giriş kısmın (ilk dizelerin) *hani* sözcüğü ile tekrar edildiği (*Hani* benim sevincim nerde) da dikkat çeken unsurlardan biridir. Bunların dışında *topacım*, *gömleğim* sözcüklerinde *+ım/+im* hecesinin redif olarak kullanıldığı da söylenebilir. Belirten durumların dışında dize başlarında ve dize sonlarında yer verilen herhangi bir kafiye türü örneklenmemiştir.

Hani sözcüğünün bu şarkıdaki anlamsal özelliklerine gelindiğinde *hani*'nin yalnızca özlem duyma ve sitem etme (*Hani* benim sevincim nerde/*Hani* benim gençliğim anne/*Hani* benim gençliğim nerde) anlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

8. *Hani Sevdiğüm Hani*

(...)
Bu dağlara gelmamun, ben onun canani
İki sebebi vardır, *hani* sevdiğüm *hani*
Biri karlı dağlar, ben onun canani
Biri sevdali yarıdır, *hani* sevdiğüm *hani*
(...)
Yaylaların çimeni, ben onun canani
Kurumadı mi kardan, *hani* sevdiğüm *hani*
Ne haber var sevdiğüm, ben onun canani
Verane yaylalardan, *hani* sevdiğüm *hani*
(...)
Giydüm çaruklarımı, ben onun canani
Bağladım bağlarını, *hani* sevdiğüm *hani*

Sevdiğim gelsun sarsun, ben onun canani
Yürek yaralarumi, *hani* sevdiğim *hani*

Sevdaluk kötü maraz, ben onun canani
Yürek yakar can almaz, *hani* sevdiğim *hani*
Kara sevda çekenun, ben onun canani
Azrail canı almaz, *hani* sevdiğim *hani*

(http://www.akormerkezi.net/melek-akman-hani-sevdugum-hani-sarki-sozu_sarki-jfrnrn.html)

Melek Akman tarafından icra edilen *Hani Sevdüğüm Hani* adlı *Karadeniz yöresine ait* bu türküde *hani* sözcüğünün kullanımı görülmektedir. Bu şarkıda da diğer eserlerde olduğu gibi bazı biçimsel özelliklerin yanında anlamsal özellikler vardır.

Buna göre bu türkü, dörtlükler hâlinde abab kalıbıyla 7+7 ölçüsüyle yazılmıştır. Bunların dışında bu türküde dize sonlarında rediflerin varlığı da diğer bir ahenk unsuru kullanıldığını göstermektedir. Örneğin bu türküde *ben onun canani* ve *hani sevdiğim hani* kısımları rediftir ve bu türkünün tekrarlanan yani nakarat bölümlerini oluşturmaktadır.

Hani Sevdüğüm Hani adlı şarkıdaki anlam özellikleri ise şöyledir: İki sebebi vardır, *hani sevdiğim hani*/Biri sevdali yardur, *hani sevdiğim hani*/Kurumadi mi kardan, *hani sevdiğim hani*/Verane yaylalardan, *hani sevdiğim hani*/Bağladum bağlarını, *hani sevdiğim hani*/Yürek yaralarumi, *hani sevdiğim hani*/Yürek yakar can almaz, *hani sevdiğim hani*/Azrail canı almaz, *hani sevdiğim hani* bu dizelerde *hani* sözcüğünün özlem duyma, sitem etme, nerede ve sorma anlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

9. *Hani* (3)

Hani yer oynamayacaktı yerinden
Hani gözün vurmuyacaktı derinden

Hani varına tiryaki olmayacaktım
Hani sevdan belimden bükmeyecekti
(...)

(<https://www.keyfimizik.net/sarki-sozleri/53511-celik-hani-sarki-sozu.html>)

Şarkıcı Çelik tarafından icra edilen *Hani* adlı bu şarkıda *hani* sözcüğü dikkati çekmektedir. Buna göre bu şarkıda da bazı biçimsel ve anlamsal özellikler vardır. Bu şarkı için, alındığı kaynak dikkate alınarak ikilikler biçiminde oluşturulduğu, serbest ölçü ile yazıldığı söylenebilir. Kafiye şeması bakımından aabc biçiminde oluşturulduğu, dize başlarında tekrarlanan *hani* sözcüğüne bakılarak da ön rediflerin kullanıldığı görülmektedir.

Hani adlı şarkıdaki anlam özellikleri hakkında şunlar söylenebilir. *Hani* adlı şarkıda *hani* sözcüğünün verilen bir sözü hatırlatma, sorma, sitem etme (*Hani* yer oynamayacaktı yerinden/*Hani* gözün vurmuyacaktı derinden /*Hani* varına tiryaki olmayacaktım/ *Hani* sevdan belimden bükmeyecekti) anlamlarında kullanıldığı görülmektedir.

10. *Hani* (4)

(...)
Hani çok seviyordun
Ayrılamam diyordun
Hani biz ayrılırsak

Yaşayamam diyordun
Dizlerimin dibinden
Yanımdan gitmiyordun
Nerde, nerde, nerde güzelim nerde
(...)

(<https://sarkisozleri.sitesi.web.tr/recebim/hani.html>)

Recebim tarafından icra edilen bu türkü Karadeniz ağzıyla söylenen ve içerisinde *hani* sözcüğünü barındıran bir şarkıdır. Serbest tarzda oluşturulan bu şarkıda *diyordun* kısımları şarkıdaki redifleri; *seviyor-dun*, *gitmiyor-dun* sözcüklerindeki *-dun* hecesi yine redifleri ve *-iyor* hecesi de zengin kafiyeyi örneklemektedir. Bu şarkıdaki ahenk unsurlarının dışında anlam özelliklerine gelindiğinde, *hani* sözcüğünün verilen bir sözü hatırlatma, sitem etme ve ihtimal (*Hani çok seviyordun/Ayrılamam diyordun/Hani biz ayrılırsak/Yaşayamam diyordun*) anlamlarında kullanıldığı görülmektedir.

11. Gemilerde Talim Var

(...)
Hani benim Recebim Recebim
Sarı lira vereceğim
Almazsan karakola gideceğim
(...)

(<https://sarki.alternatifim.com/sarkici/beyaz/gemilerde-talim-var>)

Gemilerde Tâlim Var hicaz makamında, 9/8'lik ritime sahip bir abdal zeybeğidir. Muzaffer Sarısözen tarafından Sarı Recep'ten derlenip notaya alınmıştır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Gemilerde_Talim_Var). Beyazıt Öztürk tarafından söylenen ve daha çok popülerlik kazanmış olan bu türküde *hani* sözcüğünün sık sık tekrarlandığı görülmektedir. Burada bir kısmı alınan bu türkünün serbest ölçü ile yazıldığı, *-eceğim* hecesinin (*vereceğim/gideceğim*) redif oluşturduğu söylenebilir. *Gemilerde Talim Var* adlı türküde *hani* sözcüğünün anlamsal olarak ise sorma ve nerede (*Hani benim Recebim Recebim*) anlamında kullanıldığı görülmektedir.

12. Hani Yaylam

(...)
Hani yaylam *hani* senin ezelin ey ezelin
Güz gelende döker bağlar ey gazelin ey ey
Yaylam senin hiç gelmez mi gözelin ey gözelin
Hani yaylam *hani* senin ezelin ey ey
(...)
Yaz olanda yayla yayla otlanır ey otlanır
Arap atlar topuğundan ey etlenir ey ey
O yaylada koyun kuzu beslenir ey beslenir
Hani yaylam *hani* senin ezelin ey ey
(...)
Doya doya Erzurum'u gezmeli ey gezmeli
Kalem alıp kaşın gözün ey yazmalı ey ey
Ne hos olur o yaylanın gözeli ey gözeli
Hani yaylam *hani* senin ezelin ey ey

(https://www.nomorelyrics.net/tr/sozleri/9412-Hani_Yaylam-sozleri.html)

Hani Yaylam adlı türkü, İbrahim Erkal tarafında seslendirilmiştir. Bu şarkı alıntı yapılan kısımlar ve *hani* sözcüğünün kullanımı için şunlar söylenebilir:

Öncelikle bu türkü abab, cbcb, dbdb kafiye şeması ile, serbest ölçü ile yazılmıştır. Birinci dörtlükte, birinci ve dördüncü dizelerde tekrar edilen *hani yaylam* kısımları ön redif oluşturmaktadır. Yine bu türküde ikinci ve dördüncü dizelerin sonundaki *gazel+in ey ey* ve *ezel+in ey ey* sözcüklerinde *+in ey ey* redif, *l* sesi yarım kafiye ve birinci ve üçüncü dizedeki *ezel+in/gözel+in* sözcüklerinde *+in* hecesi redif, *l* sesi ise yarım kafiye oluşturmuştur. İkinci dörtlükte, ikinci ve dördüncü dizelerde *ey ey* kısımlarının redif, birinci ve üçüncü dizelerin sonunda yer alan *otlan-ır/beslen-ir* sözcüklerinde *-ir* hecesinin redif ve *-lan/-len-* hecesinin zengin kafiye olduğu görülmektedir. Üçüncü dörtlükte yine ikinci ve dördüncü dizelerin sonunda *ey ey* sözcükleri tekrarlanmış ve redif yapmıştır; birinci ve üçüncü dizelerde ise kafiye ya da redif kullanılmamıştır. Ayrıca her dörtlüğün son dizesinin *hani yaylam hani senin ezelin ey ey* biçiminde tekrar edildiği ve dolayısıyla bu bölümün türkünün nakarat bölümünü oluşturduğu söylenebilir.

Hani Yaylam adlı türküde *hani* sözcüğü, anlamsal olarak sorma ve nerede anlamlarıyla tekrarlanan dizelerde kullanılmıştır (*Hani yaylam hani senin ezelin ey ezelin/Hani yaylam hani senin ezelin ey ey*).

13. Hani (5)

(...)

Hani sende bir ben vardım

Hani bensiz olamazdın

Bomboş kalan kollarımı

Hani gelip saracaktın

(...)

(<https://sarki.alternatifim.com/sarkici/ugur-karakus/hani>)

Yukarıda *hani* adı ile geçen diğer bir şarkı olan *Hani* adlı bu şarkı Uğur Karakuş tarafından icra edilmektedir. Yalnızca *hani* sözcüğünün kullanımların değerlendirildiği bu şarkıda dört dize üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Buna göre birinci ve ikinci dizelerde *hani* sözcüğünün tekrar edilmesine bakılarak burada ön redif yapıldığı, serbest ölçüyle yazıldığı ve dize sonlarında ise herhangi bir kafiye ya da redifin kullanılmadığı dikkati çekmektedir.

Anlamsal olarak ise, *hani* sözcüğü bu şarkıda sorma, hatırlatma ve sitem etme anlamlarıyla kullanılmıştır (*Hani* sende bir ben vardım/ *Hani* bensiz olamazdın/ *Hani* gelip saracaktın).

14. İşte Öyle Bir Şey

(...)

Hani ıssız bir yoldan geçerken

Hani bir korku duyarda insan

Hani bir şarkı söyler içinden

İşte öyle bir şey

Hani eski bir resme bakarken

Hani yılları sayar da insan

Hani gözleri dolar ya birden

İşte öyle bir şey, işte öyle bir şey

(...)

Hani yıldızlar yanıp sönerken

Hani bir yıldız kayar ve insan

Hani bir telaş duyar ya birden

İşte öyle bir şey

Hani bir yağmur yağar da bazen
 Hani gök gürleri ya arkasından
 Hani şimşekler çakar peşinden
 İşte öyle bir şey, işte öyle bir şey

(<https://sarki.alternatifim.com/sarkici/erol-evgin/iste-oyle-bir-sey>)

Erol Evgin tarafında icra edilen bu şarkıda da *hani* sözcüğünün sıklıkla kullanıldığını görmekteyiz. Bu şarkıda pek çok ahenk unsuru görülmektedir. Bu şarkıda dört adet dörtlük üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre bu dörtlüklerin ilk üç dizesinde (dize başlarında) *hani* sözcüğünün dize başı redifi yani ön redif olarak kullanıldığı, her dörtlüğün dördüncü dizesinin ise tamamen tekrar edilerek şarkının nakarat kısmını oluşturduğu söylenebilir. Bunlarında dışında ise dize sonlarında benzer sesler tekrar edilmiş gibi görünse de herhangi bir kafiye ya da redifin kullanılmadığı dikkati çekmektedir.

İşte Öyle Bir Şey adlı şarkıda *hani* sözcüğünün anlamsal olarak ise hatırlatma, sonraki söze dikkati çekme biçiminde kullanıldığı söylenebilir.

Sonuç

Eski Türkçede *kanı* biçiminde olan *hani* sözcüğü, kaynaklarda genellikle “Nerede, ne oldu, nerede kaldı” anlamında ve zarf görevinde kullanılan bir sözcük olarak gösterilmektedir.

Hani sözcüğünün kaynaklardaki genel değerlendirmelerine bakıldığında *kanı* ~ *kanu* ~ *kanıu* ~ *kanı* > *hanı* > *hani* biçiminde bir gelişim gösterdiği dolayısıyla ön sesteki *k-*’nin süreklileşerek *h-*’ ya (*k-* > *h-*), ayrıca son sesteki kalın, dar ve düz *ı* ünlüsünün ince, dar ve düz *i* ünlüsüne dönüştüğü görülmektedir.

Hani sözcüğü başta *Türkçe Sözlük* (2019) olmak üzere diğer sözlük ve dil bilgisi kitaplarının büyük bir kısmında *nerede*, *hatırlatma*, *verilen sözü hatırlatma*, *bari*, *özlem duyma*, *bazı hâllerde akla gelebilecek bir fikri hemen reddetmek üzere başka bir deyimle karşısındakini kendisine gelebilecek bir fikirden sakındırma*, *sonraki söze dikkati çekme*, *doğrusunu söylemek gerekirse*, *kaldı ki*, *üstelik*, *bir söze soru ifadesi kazandıran ya da sözdeki soru ifadesini kuvvetlendirme*, *niçin*, *sitem etme*, *sorma*, *alay etme*, *dikkat çekme*, *heyecan duyma*, *merak etme* ve *ihtimal* anlamlarıyla ve zarf olarak değerlendirilmektedir. Ancak bazı dil bilgisi kitaplarında ise bunlar, ünlem, ünlem edatları başlığı altında *sorma* edatları olarak adlandırılmıştır. Bunun yanında *hani* sözcüğünün kaynaklarda ve incelenen eserlerde her zaman kök hâlinde kullanıldığı, türemiş biçimlerinin olmadığı, ancak *hani* ile birlikte bazı söz kalıplarının (*hani ya*, *hani yok mu* vb.) oluşturulduğu da görülmüştür.

Bu çalışmada ise Türkiye Türkçesindeki şarkı ve türküler üzerinden *hani* sözcüğünün anlamsal özellikleri belirlenmeye ve böylelikle *hani* sözcüğünün kaynaklarda verilen bilinen anlamlarının yanında farklı anlam özellikleri ile kullanılıp kullanılmadığı da tespit edilemeye çalışılmıştır.

Çalışmada 9’u şarkı ve 5’i türkü olmak üzere toplam 14 eser derlenmiş (*Konyalı Türküsü*, *Böyle Ayrılık Olmaz*, *Hani Bekleyecektin*, *Hani O Bırakıp Giderken Seni*, *Hani (1)*, *Hani (2)*, *Hani Benim Gençliğim*, *Hani Sevdiğüm Hani*, *Hani (3)*, *Hani (4)*, *Hani (5)*, *Gemilerde Talim Var*, *Hani Yaylam*, *İşte Öyle Bir Şey*), öncelikle bu şarkı ve türküler sıralanmış ve her şarkı ve/veya türkünün altına o şarkı ve/veya türkü ile ilgili veriler (tür, biçim özellikleri vb.) eklenmiştir. Ayrıca içerisinde *hani* sözcüğünü barındıran bu şarkı ya da türkülerin tümü değil de yalnızca, içerisinde *hani* geçen kısımlar değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre incelenen şarkı ve türkülerde *hani* sözcüğünün *nerede*, *sorma*, *özlem duyma*, *sitem etme*, *soru yoluyla sitem etme*, *hatırlatma*, *bir söze soru ifadesi kazandıran ya da sözdeki soru ifadesini*

kuvvetlendirme, sonraki söze dikkati çekme, verilen bir sözü hatırlatma ve ihtimal anlamıyla kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla çağdaş şarkı ve türkülerdeki bu kullanımların kaynaklarda geçen anlamlar ile örtüştüğü görülmektedir.

Kaynakça

- Avanlı, Osman (2021). Konyalı Türküsünün Hikâyesi. *Gazete Alanya*.
<https://www.gazetealanya.com/konyalim-turkusunun-hikyesi> makale,
 50374.html. [Erişim Tarihi: 19.06.2022].
- Aydemir, Y ve H. Çeltik (2008). Redife Farklı Bir Bakış: Divan Şiirinde Ön Kafiye ve Ön Redif. *Bilig*, 46, 193-214.
- Altaylı, S. (2018). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Belviranlı, A.K. (1978). *Osmanlıca İmlâ Lügati*. İstanbul: Nedve Yayınları.
- Bilgegil, M. K. (1963). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- Caferoğlu, A. (2015). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: TDK Yay.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary Of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford, 632.
- Demir N. ve E. Yılmaz (2016). *Türk Dili El Kitabı*. 8. Baskı. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Deny, J. (2012). *Türk Dil Bilgisi (Modern Türk Dil Bilgisi Çalışmalarının Kapsamlı İlk Örneği)*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 238-239.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2014). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânı Lugâti "t-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1120.
- Ercilasun, A. B. (2016). *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ediskun, H. (1992). *Türk Dilbilgisi (Sesbilgisi - Biçimbilgisi - Cümlebilgisi)*. 4. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi, 294.
- Eynel, S. (2018). *Özbek Türkçesinde Ünlemler (Art Zamanlı Bir İnceleme)*. Doktora Tezi. Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gencan, T. N. (1973). *Dilbilgisi*. İstanbul: Kanaat Yayınları.
- Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü A-N*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gümüşkılıç, M. (2005). *18. Yüzyıl Osmanlı Türkçesi Ses Hadiseleri (I-IV)*. (Yayımlayanlar: Şinasi Tekin, Gönül Alpay Tekin). Doğu Dilleri ve Edebiyatlarının Kaynakları 66. Türkçe Kaynaklar LVI. Harvard Üniversitesi. Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü.
- Güneş, S. (1999). *Türk Dili Bilgisi*. 4. Baskı. İzmir: Çağlayan Kitabevi.
- Kahraman, T. (2005). *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi* Ankara: Dumat Basımevi.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*. 2.Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I-II* (1991). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Rahmätulläyev, S. (2000). *Özbek Tilining Etimologik Lugâti I-Türkiy Sözlär*. Tâşkent: Tâşkent Üniversitesi Nâşriyâtı.

- Tarama Sözlüğü (2019). 4. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tiken, K. (2004). *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf-fiiller*, Vol.: 837, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R., H. Vural ve Karaatlı, R. (2007). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2019). 11. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (2019). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ünlü, S. (2012). *Harezmi-Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Ünlü, S. (2012). *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Yavuzarslan, P. (2010). *Şemsettin Sami Kâmûs-ı Türkî*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- <https://turkusozu.net/konyalim>. [Erişim Tarihi:11.10.2021].
- <https://sarki.alternatifim.com/sarkici/hakan-altun/hani-bekleyecektin>. [Erişim Tarihi:11.10.2021].
- <https://sarki.alternatifim.com/sarkici/nilufer/boyle-ayrilik-olmaz>. [Erişim Tarihi:11.10.2021].
- <https://sarki.alternatifim.com/sarkici/yilmaz-morgul/hani-o-birakip-giderken-seni>. [Erişim Tarihi:11.10.2021].
- <https://sarki.alternatifim.com/sarkici/ebru-gundes/hani>. [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- https://muzikakurdi.org/cevdet-bagca-hani-sarki-sozleri_5387b7896.html. [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- <https://sarki.alternatifim.com/sarkici/ahmet-kaya/hani-benim-gencligim>. [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- http://www.akormerkezi.net/melek-akman-hani-sevdugum-hani-sarki-sozu_sarki-jfmrn.html [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- <https://lyricstranslate.com/tr/hani.html> [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- <https://www.keyfimizik.net/sarki-sozleri/53511-celik-hani-sarki-sozu.html>. [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- <https://sarkisozleri.sitesi.web.tr/recebim/hani.html> [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- <https://sarki.alternatifim.com/sarkici/beyaz/gemilerde-talim-var>. [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- https://www.nomorelyrics.net/tr/sozleri/9412-Hani_Yaylam-sozleri.html [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- <https://sarki.alternatifim.com/sarkici/ugur-karakus/hani>. [Erişim Tarihi: 25.10.2021].
- <https://sarki.alternatifim.com/sarkici/erol-evgin/iste-oyle-bir-sey>. [Erişim Tarihi: 18.01.2022].
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/GemilerdeTalimVar> [Erişim Tarihi: 19.06.2022].
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Konyalim>. [Erişim Tarihi: 19.06.2022].